

جمهوری آذربایجان

نقشه‌ی کشور جمهوری آذربایجان

● نقشه‌ی صفحه‌ی قبل، موقعیت کشور جمهوری آذربایجان

را در شمال غربی کشور ما نشان می‌دهد. همان‌طور که می‌بینید، کشور

جمهوری آذربایجان از دو قسمت تشکیل شده است. این دو قسمت به وسیله‌ی کشور ارمنستان از یک‌دیگر جدا شده‌اند. بخش بزرگ‌تر جمهوری آذربایجان، در کنار دریای خزر قرار دارد و بخش کوچک‌تر آن، نخجوان است.

● بیش‌تر مساحت جمهوری آذربایجان را سرزمین‌های کوهستانی تشکیل می‌دهد.

به نقشه توجه کنید؛ کدام رشته کوه در این کشور قرار گرفته است؟

در شرق جمهوری آذربایجان، جلگه‌های پست کناره‌های دریای خزر و در جنوب

آن، جلگه‌های پست کناره‌ی رود ارس را مشاهده می‌کنید.

● به نقشه‌ی صفحه‌ی قبل توجه کنید و به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

— رود ارس از کدام کشور همسایه سرچشمه می‌گیرد؟

— این رود مرز بین کدام کشورها را تشکیل می‌دهد؟

— رود ارس به کدام رود می‌پیوندد و به کجا می‌ریزد؟

وضع طبیعی

کوه‌های قفقاز

• بیش‌تر مردم جمهوری آذربایجان مسلمان‌اند و به زبان ترکی صحبت

می‌کنند.

• شهر باکو پایتخت و پرجمعیت‌ترین شهر جمهوری آذربایجان

است. این شهر، بندر بزرگی است که در اطراف آن منابع نفت وجود دارد. دیگر شهرهای معروف این کشور عبارت‌اند از: گنجه و نخجوان.

مجتمع علوم آذربایجان

قایقرانی در خلیج باکو

به نقشه‌ی این درس (صفحه‌ی ۳۳) توجه کنید. در کنار مرز ایران و جمهوری آذربایجان، دو شهر به نام آستارا وجود دارد که یکی در ایران و دیگری در جمهوری آذربایجان قرار گرفته است. رفت و آمدها و روابط بازرگانی دو کشور از راه زمینی از این دو شهر صورت می‌گیرد.

وضع اقتصادی

جمهوری آذربایجان دارای بعضی منابع معدنی مانند نفت و آلومینیم است. محصولات کشاورزی این کشور پنبه، انگور، توتون و ابریشم است و ماهی‌گیری از فعالیت‌های اقتصادی مهم آن به حساب می‌آید.

استخراج نفت در خلیج باکو

۱- دو قسمت کشور جمهوری آذربایجان به وسیله‌ی کدام کشور از یک دیگر جدا شده‌اند؟

۲- چهار دلیل اهمیت شهر باکو را بنویسید.

۳- جز باکو، سه شهر دیگر جمهوری آذربایجان را نام ببرید.

۴- جدول را کامل کنید.

جمهوری آذربایجان				
موقعیت کشور نسبت به ایران	پایتخت	مهم‌ترین رودها	دین	زبان
				ترکی

برای مطالعه

جمهوری آذربایجان حدود ۸ میلیون نفر جمعیت دارد. مساحت این کشور ۸۶,۰۰۰ کیلومتر مربع است.

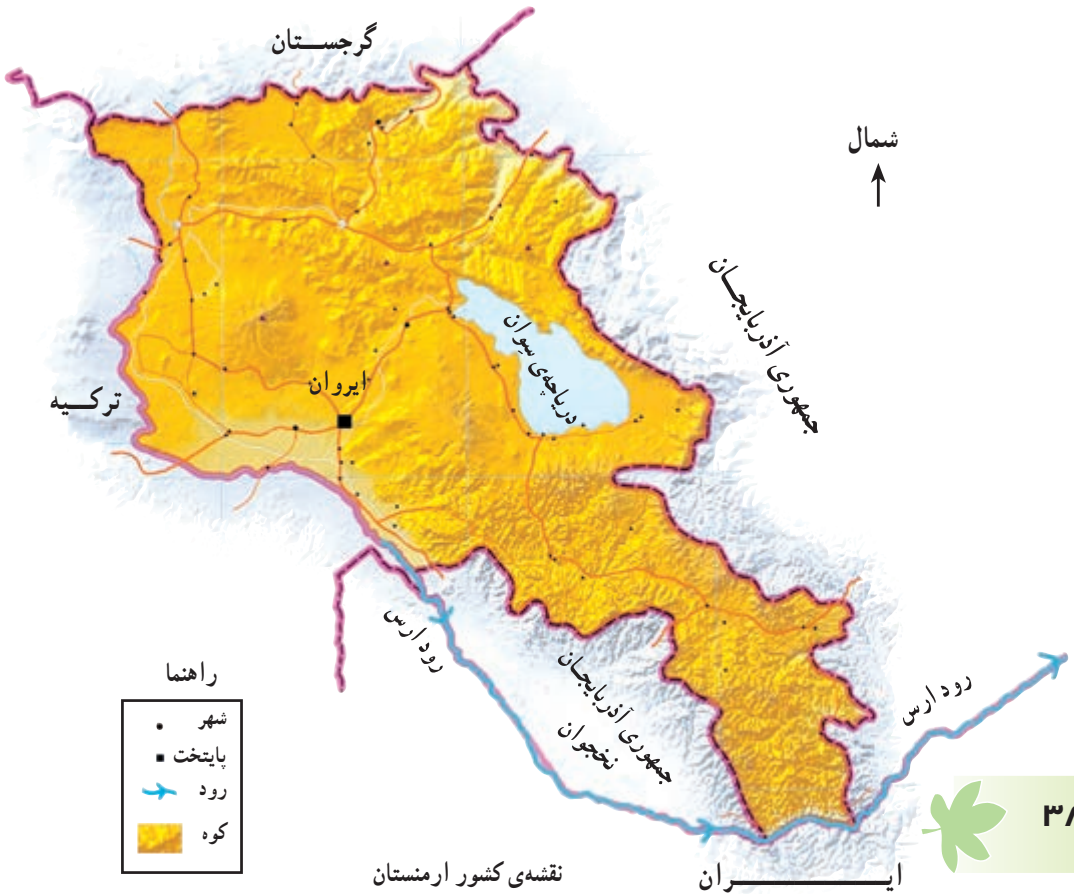
آب و هوای این کشور در سواحل دریای خزر، معتدل و مرطوب و در بقیه‌ی نواحی، معتدل مایل به سرد است.

حکومت آذربایجان، جمهوری است. در گذشته، این کشور از ولایت‌های ایران بود اما فتح‌علی‌شاه قاجار در جنگ با روسیه‌ی تزاری، پس از امضای قراردادهای گلستان و ترکمان‌چای، سراسر نواحی شمالی رود ارس و از جمله آذربایجان را به روسیه واگذار کرد.

ارمنستان

- همان طور که در نقشه می بینید، کشور ارمنستان میان دو قسمت کشور جمهوری آذربایجان قرار گرفته است و با کشور ما نیز مرز مشترک دارد. ارمنستان از غرب با کدام کشور همسایه است؟

- ارمنستان سرزمینی کوهستانی است و بعضی از قله‌های آن بیش از ۴۰۰۰ متر ارتفاع دارند. بزرگ‌ترین دریاچه‌ی این کشور، دریاچه‌ی سیوان است.

دریاچه‌ی سیوان — ارمنستان

- مهم‌ترین رود ارمنستان رود ارس است. این رود، علاوه بر این که خط مرزی ایران و ارمنستان به حساب می‌آید، قسمتی از مرز بین ارمنستان و ترکیه را نیز تشکیل می‌دهد.
- مردم کشور ارمنستان پیرو دین مسیح و ارمنی‌اند و به همین علت، این کشور ارمنستان نامیده می‌شود. مردم ارمنستان به زبان ارمنی صحبت می‌کنند.

وضع انسانی

کلیسایی در ارمنستان

● پایتخت ارمنستان شهر ایروان است.

شهر ایروان

وضع اقتصادی

محصولات کشاورزی ارمنستان سیب زمینی، غلات و چغندر قند است. فعالیت دامپروری و تولید گوشت نیز در این کشور رونق دارد. صنایع شیمیایی، برق و ذوب آهن از صنایع مهم این کشورند.

بازار — ارمنستان

- ۱- نام دریاچه‌ای که در کشور ارمنستان قرار دارد، چیست؟
- ۲- با توجه به وضع ناهمواری‌ها در ارمنستان، آب و هوای این کشور به کدام ناحیه‌ی آب و هوایی ایران شبیه است؟ چرا؟
- ۳- جدول را کامل کنید.

ارمنستان				
موقعیت کشور نسبت به ایران	پایتخت	مهم‌ترین صنایع	دین	زبان

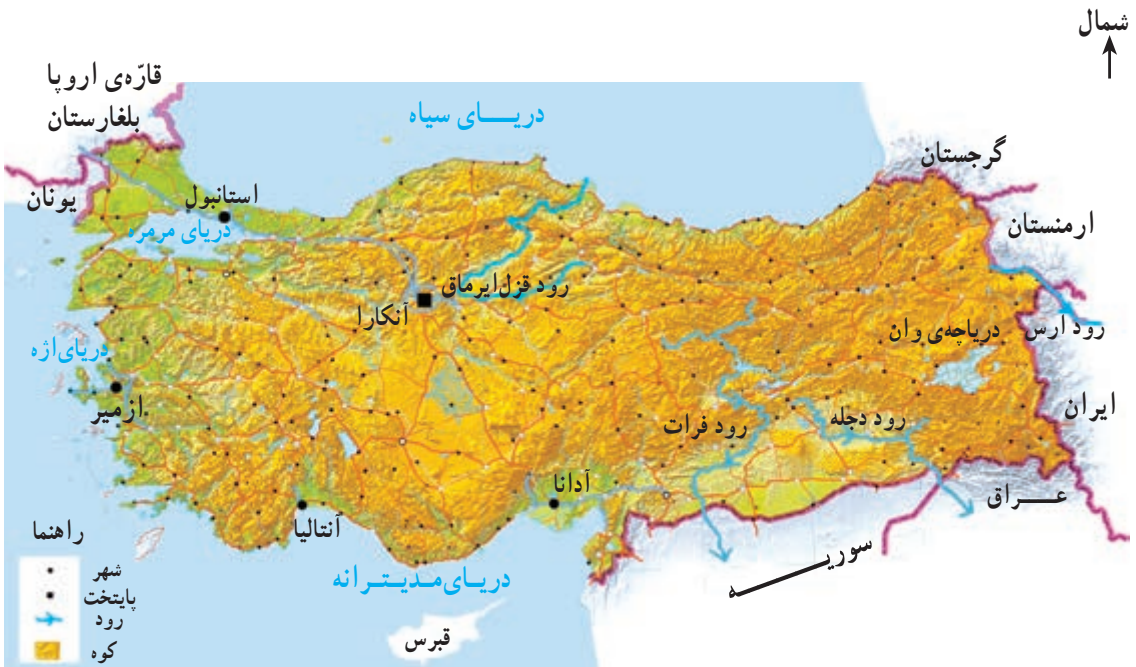

ترکیه

● به نقشه دقت کنید؛ ترکیه در کدام طرف ایران قرار گرفته است؟ شکل این کشور به کدام شکل هندسی بیش تر شبیه است؟ در اطراف ترکیه کدام دریاها قرار دارند؟ آن‌ها را نام ببرید.

وضع طبیعی

نقشه‌ی کشور ترکیه

● بیش‌تر جاهای ترکیّه کوهستانی است و بعضی قله‌های آن مانند قله آرارات بیش از ۵۰۰۰ متر ارتفاع دارند. در کناره‌ی دریاها سرزمین‌های جلگه‌ای حاصل‌خیزی پدید آمده‌اند. رودهایی که از ناحیه‌ی بلند کوهستانی سرچشمه می‌گیرند، به دریا‌های اطراف می‌ریزند و رسوبات حاصل از آن‌ها، این جلگه‌ها را به‌وجود آورده است.

● روی نقشه به رودهایی که در کشور ترکیّه جریان دارند، توجّه کنید. کدام رود در

سراسر مسیر خود از داخل ترکیّه می‌گذرد؟ نام دو رودی که از کوه‌های ترکیّه سرچشمه می‌گیرند ولی به طرف کشورهای دیگر سرازیر می‌شوند، چیست؟ فرات به طرف کدام کشور سرازیر می‌شود؟ دجله چه‌طور؟ نام دریاچه‌ای که در شرق این کشور در نزدیکی ایران قرار گرفته است، چیست؟

دریاچه‌ی وان — ترکیّه

● پایتخت کشور ترکیه، شهر آنکارا است. از دیگر شهرهای مهم این کشور می‌توان استانبول و ازمیر را نام برد. این دو شهر بندرهای مهم این کشورند.

برج ساعت — ازمیر

مسجد سلیمانیه — استانبول

● مردم ترکیه مسلمان‌اند و به زبان ترکی صحبت می‌کنند.

وضع اقتصادی

در علفزارهای ناحیه‌ی کوهستانی کشور ترکیه، دامپروری رونق فراوان دارد. به همین علت، ترکیه از تولیدکنندگان و صادرکنندگان پوست و کالاهای چرمی است. در جلگه‌های حاصل خیز کناره‌ی دریاها، انگور، مرکبات، زیتون، توتون و پنبه به دست می‌آید.

هم‌چنین، همه ساله عده‌ی زیادی از مردم کشورهای دنیا از مکان‌های زیبا و بناهای تاریخی ترکیه دیدن می‌کنند. این کشور از راه جذب گردشگران، درآمد زیادی به دست می‌آورد.

پرسش

- ۱- چرا دامپروری در بیش تر نواحی ترکیه رونق دارد؟
- ۲- کدام فعالیت اقتصادی درآمد زیادی را نصیب کشور ترکیه می کند؟ به نظر شما، این فعالیت چگونه موجب افزایش درآمد مردم این کشور می شود؟
- ۳- جدول را کامل کنید.

ترکیه					
موقعیت کشور نسبت به ایران	پایتخت	رودهای مهم	بندرهای مهم	دین	زبان
غرب					

برای مطالعه

کودکان ترکیه در لباس محلی

کشور ترکیه بیش از ۷۰ میلیون نفر جمعیت دارد. مساحت این کشور ۷۶۹,۰۰۰ کیلومتر مربع است.

حکومت ترکیه، جمهوری و خط رسمی آن، لاتین است. این کشور به ۶۷ استان تقسیم شده است.

آب و هوای ترکیه در نواحی کوهستانی، سرد و در نواحی ساحلی، معتدل و مرطوب است.

تا پیش از جنگ جهانی اول، این سرزمین قلمرو امپراتوری عثمانی بود. پس از فروپاشی امپراتوری عثمانی در سال ۱۹۲۲ میلادی، این سرزمین به کشور ترکیه تبدیل شد.

عراق

- به نقشه‌ی زیر توجه کنید؛ عراق در کدام طرف کشور ایران قرار دارد؟ ایران از راه عراق با کدام کشورهای عربی ارتباط دارد؟ آیا کشور عراق به دریا راه دارد؟ چگونه؟

● همان‌طور که در نقشه می‌بینید، بیش‌تر خاک این کشور را زمین‌های کم‌ارتفاع و پست جلگه‌ای تشکیل می‌دهد. ناحیه‌ی مرتفع کوهستانی عراق در کدام سمت آن قرار دارد؟

● جلگه‌ی پهناور عراق از آبرفت دو رود پرآب، به‌وجود آمده است. آیا می‌توانید این رودها را نام ببرید؟ این رودها از کدام کشورهای همسایه وارد عراق می‌شوند؟ رود پرآبی که از اتصال این دو رود به وجود می‌آید، چه نام دارد؟

شطّ العرب در قسمتی از مسیر خود مرز ایران و عراق را تشکیل می‌دهد. از نقطه اتصال این رودخانه به مرز ایران و عراق تا خلیج فارس، آرون‌دروود نامیده می‌شود. رود کارون از کشور ایران به آرون‌دروود می‌پیوندد.

● مردم عراق مسلمان‌اند و بیش از نیمی از جمعیت این کشور را مسلمانان شیعه تشکیل می‌دهند. مردم عراق به زبان عربی صحبت می‌کنند.

● پایتخت کشور عراق شهر بغداد است. بندر بزرگ عراق شهر بصره است که از راه خلیج فارس با دریاهای دیگر ارتباط دارد.

آرامگاه چندتن از امامان شیعه در شهرهای نجف، کربلا، کاظمین و سامرا قرار دارد. همه ساله، عده‌ی زیادی از مردم ایران و سایر کشورها برای زیارت به این شهرها سفر می‌کنند.

مرقد مطهر امام حسین (ع) در شهر کربلا — عراق

وضع اقتصادی

عراق کشوری نفت خیز است و از تولید و صادرات نفت درآمد قابل توجهی دارد. در جلگه‌های حاصل خیز این کشور، پنبه و غلات به دست می‌آید. هم‌چنین، نخلستان‌های وسیع خرما در عراق گسترده شده است و مقداری از این خرما به کشورهای دیگر صادر می‌شود.

پالایشگاه نفت - کرکوک

نخلستان خرما

پرسش

- ۱- شهرهای زیارتی عراق را نام ببرید.
- ۲- به نقشه توجه کنید؛ بندر بصره در جنوب عراق به کدام بندر ایران نزدیک است؟ دو شهر نفت خیز عراق را نام ببرید.
- ۳- جدول را کامل کنید.

عراق					
موقعیت کشور نسبت به ایران	پایتخت	رودهای مهم	محصول مهم کشاورزی صادراتی	دین	زبان

با کمک معلم، روی نقشه‌ی زیر، نام رودها را بنویسید.
۱- کدام رود از داخل ایران به اروندرود می‌ریزد؟

۲- پرس و جو کنید هریک از شهرهای زیارتی عراق، مرقد مطهر کدام یک از امامان بزرگوار است.

برای مطالعه

کشور عراق در حدود ۲۵ میلیون نفر جمعیت دارد.
مساحت این کشور ۴۳۷,۰۰۰ کیلومتر مربع است.
آب و هوای عراق در شمال شرقی کوهستانی، در نواحی جلگه‌های مرکزی گرم و مرطوب و در جنوب و جنوب غربی گرم و خشک است.
عراق دارای قدمت باستانی است و اولین تمدن‌های بشری در این سرزمین و در کنار رودهای دجله و فرات پدید آمده‌اند.
مردم عراق، سال‌ها به دلیل حکومت مدام، حاکم ظالم این کشور، زندگی سختی را گذراندند. مدام در سال ۱۳۵۹ به کشور ایران حمله کرد و جنگ را علیه ایران آغاز کرد. حکومت مدام، پس از اشغال نظامی عراق توسط آمریکا، سرنگون شد و سرانجام مدام در سال ۱۳۸۵ با رأی دادگاه این کشور، به دار مجازات آویخته شد و به کیفر اعمال زشت خود رسید.

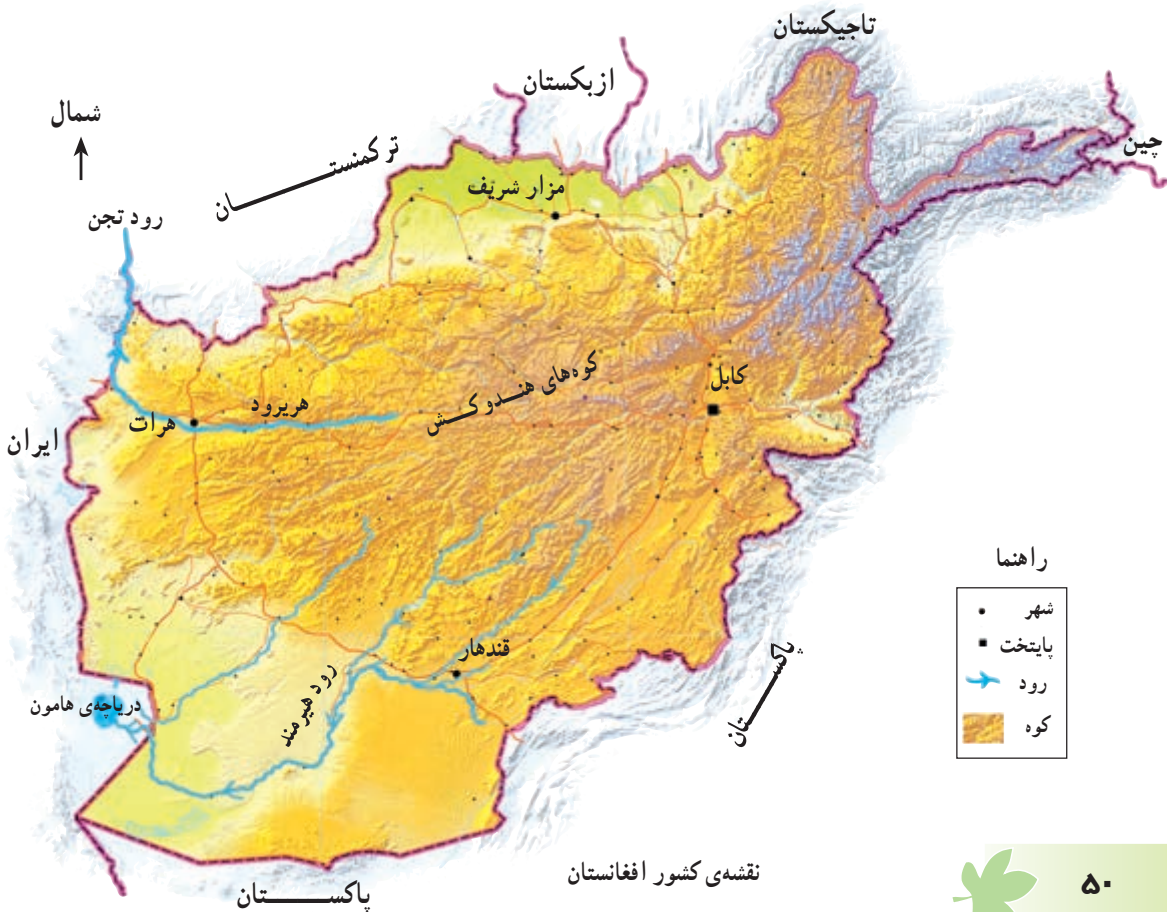
افغانستان

● به نقشه‌ی زیر دقت کنید؛ افغانستان در کدام طرف ایران قرار

دارد؟ این کشور از جنوب با کدام کشور همسایه است؟

وضع طبیعی

آیا افغانستان به دریا راه دارد؟

● همان‌طور که در نقشه می‌بینید، بیش‌تر جاهای کشور افغانستان، کوهستانی است.

رشته کوه بلند این کشور چه نام دارد؟

● در فصل زمستان بر کوه‌های بلند افغانستان، برف فراوان می‌نشیند. از آب شدن این

برف‌ها رودهایی به‌وجود می‌آیند. هیرمند و هریرود از رودهای پرآب افغانستان‌اند. رود

هیرمند به کجا می‌ریزد؟

منظره‌ای از زمستان — دره‌ی بامیان

● مردم افغانستان مسلمان‌اند و به زبان فارسی دری و پشتو حرف

می‌زنند.

● پایتخت و بزرگ‌ترین شهر افغانستان، شهر کابل است. از روی

نقشه، دو شهر دیگر افغانستان را نام ببرید.

شهر کابل

بازار «دۀ افغانان» — کابل

وضع اقتصادی

بیشتر مردم افغانستان، روستایی و دامپرورند. در دامنه‌های کوه‌ها چمنزارهای طبیعی روئیده است و به همین علت، مردم به پرورش گوسفند و بز مشغول‌اند. در دره‌ی رودها، به‌ویژه رود هیرمند، کشت غلات، پنبه و میوه رواج دارد.

ریسندگی و بافندگی دو صنعت مهم افغانستان است؛ زیرا پشم و پنبه به مقدار کافی در این کشور به‌دست می‌آید. شهرهای افغانستان محل خرید و فروش کالاهای کشاورزی و دامی است. به علت وجود کوه‌های بلند، در این کشور راه‌آهن احداث نشده است. کشور افغانستان به دلیل جنگ‌های داخلی طولانی، از نظر اقتصادی پیشرفتی نکرده است.

پرسش

- ۱- چرا در افغانستان رودهای پرآب جریان دارد؟
- ۲- شهرهای افغانستان محلّ خرید و فروش چه نوع کالاهایی هستند؟
- ۳- صنایع مهمّ افغانستان کدام‌اند؟ این صنایع با کشاورزی و دامپروری چه رابطه‌ای دارند؟
- ۴- چرا کشور افغانستان از نظر اقتصادی پیشرفت نکرده است؟
- ۵- جدول را کامل کنید.

افغانستان

موقعیت کشور نسبت به ایران	پایتخت	شهرهای مهم	رودهای مهم	دین	زبان

برای مطالعه

کشور افغانستان حدود ۲۶ میلیون نفر جمعیت دارد. مساحت این کشور ۶۵۲,۰۰۰ کیلومتر مربع است.

در سال ۱۳۵۷ حکومت شوروی سابق، این کشور را اشغال کرد. ملت افغانستان پس از سال‌ها مبارزه موفق شد اشغالگران را از خاک خود بیرون کند اما جنگ‌های داخلی و حکومت گروه ستمگر طالبان موجب شد که این کشور از پیشرفت عقب بماند.

در سال ۱۳۸۱، دولت آمریکا به افغانستان حمله کرد و این کشور را به اشغال خود در آورد. هم‌اکنون نیز مردم این کشور از اشغال کشورشان ناراضی‌اند و با اشغالگران مبارزه می‌کنند.

کودکان افغانی در لباس محلی

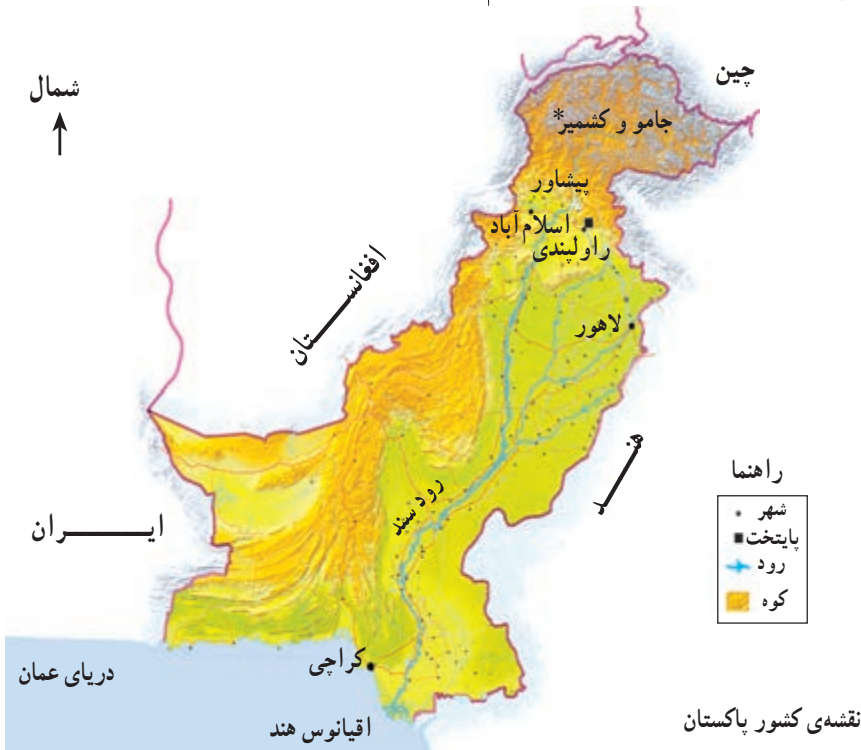
پاکستان

● به نقشه‌ی زیر نگاه کنید ؛

کشور پاکستان در کدام طرف کشور ایران قرار دارد؟ این کشور

از سمت مشرق با کدام کشور پهناور همسایه است؟

وضع طبیعی

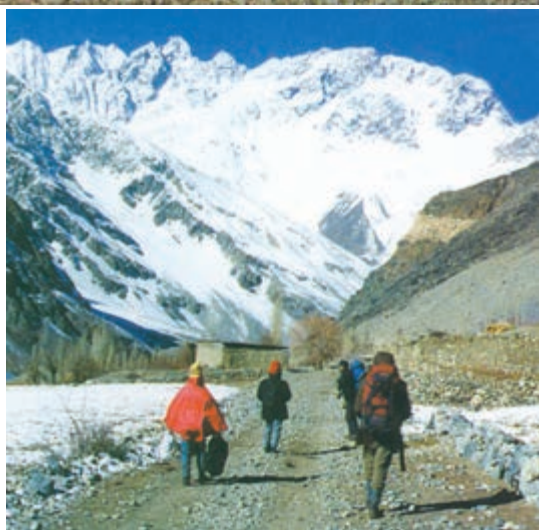
* جامو و کشمیر سرزمینی است بین هند و پاکستان که این دو کشور بر سر مالکیت آن با هم اختلاف دارند.

پاکستان نیز مانند ایران، از کشورهای کناره‌ی دریای عمان است. این کشور به کدام اقیانوس راه دارد؟

- همان‌طور که در نقشه می‌بینید، بیش‌تر مساحت پاکستان را سرزمین‌های کم‌ارتفاع و پست تشکیل می‌دهد. در مشرق و جنوب این کشور، جلگه‌ی وسیع سند قرار دارد. جلگه‌ی سند بسیار حاصل‌خیز و برای کشاورزی مناسب است.
- رود سند و شعبه‌های آن، مهم‌ترین رود پاکستان است که از کوه‌های بلند شمال کشور سرچشمه می‌گیرد. این رود به کجا می‌ریزد؟

کشاورزی در زمین‌های پست

کوه‌های بلند،
شمال پاکستان

- بیش‌تر مردم پاکستان مسلمان‌اند و به زبان اردو صحبت می‌کنند.
 - پایتخت کشور پاکستان شهر اسلام‌آباد است.
- آیا می‌توانید از روی نقشه، نام چند شهر دیگر پاکستان را بگویید؟

بندر کراچی بزرگ‌ترین شهر پاکستان

وضع اقتصادی

کشاورزی، مهم‌ترین فعالیت اقتصادی در پاکستان است. در جلگه‌های حاصل‌خیز این کشور، برنج، پنبه و کف کشت می‌شود. در این کشور، کارخانه‌های متعدد ریسندگی و بافندگی به‌وجود آمده‌اند که پارچه‌های پنبه‌ای تولید می‌کنند. پارچه و لباس‌های پنبه‌ای (کتانی) کالاهایی هستند که از پاکستان به کشورهای دیگر صادر می‌شوند.

صنایع دستی در پاکستان

در این کشور، دامپروری (تولیدات چرمی) و ماهی‌گیری (کنسرو ماهی) رونق دارد. توسعه‌ی صنایع جدید نیز در پاکستان مورد توجه قرار گرفته که از آن جمله صنایع تولید کود شیمیایی است.

پرسش

- ۱- جای خالی را پر کنید.
- ۲- کشور پاکستان در کنار اقیانوس قرار گرفته است.
- ۳- چرا در جلگه‌ی سند، محصول فراوان به دست می‌آید؟
- ۴- چرا صنایع نساجی (پارچه بافی) در پاکستان پیشرفت زیادی کرده است؟
- ۵- با مراجعه به نقشه‌ی صفحه‌ی ۵۴، بندر مهم پاکستان را نام ببرید.

پاکستان

موقعیت کشور نسبت به	پایتخت	شهرهای مهم	محصولات مهم کشاورزی	دین	زبان
ایران				اسلام	
شرق					

برای مطالعه

کشور پاکستان بیش از ۱۴۰ میلیون نفر جمعیت دارد و پرجمعیت‌ترین کشور همسایه‌ی ایران است. این کشور از نظر جمعیت، مقام هفتم را در دنیا دارد. مساحت کشور پاکستان ۸۱۱/۸۷۹ کیلومتر مربع است.

آب و هوای پاکستان در بیش‌تر نواحی جلگه‌ای، ساحلی گرم و مرطوب و در نواحی بیابانی، گرم و خشک است.

حکومت پاکستان جمهوری اسلامی است و این کشور از ۴ ایالت تشکیل شده است.

کودکان پاکستانی در لباس محلی

گفت و گو کنید.

(مقایسه‌ی کشورهای همسایه‌ی ایران)

اکنون که با وضعیت طبیعی، انسانی و اقتصادی
کشورهای همسایه‌ی ایران آشنا شده‌اید، این کشورها را با
هم مقایسه کنید.

با راهنمایی معلم به چند گروه تقسیم شوید. هر گروه پس از مشورت با اعضای
خود، پاسخ سؤال‌ها را تهیه کند و نماینده‌ی گروه پاسخ را برای کلاس توضیح دهد.

* کشورهای همسایه از نظر دین چه شباهتی بایک دیگر دارند؟ توضیح دهید.

* در کدام کشور زیارتگاه‌های مهم مذهبی وجود دارد؟

* کدام کشورها منابع سرشار نفت دارند و نفت منبع مهم درآمد آن‌ها

محسوب می‌شود؟

* دو کشور پاکستان و افغانستان را از نظر موقعیت و ناهمواری (جلگه، کوه،

دسترسی به دریا و ...) مقایسه کنید.

* کشورهای پاکستان و ترکمنستان را از نظر فعالیت‌های اقتصادی مقایسه

کنید. (شباهت‌ها و تفاوت‌ها)

